

абияке значення і для сучасної української політичної теорії і практики. Цілком очевидно, з нашої точки зору, є потреба у більшій увазі з боку дослідників до аналізу й висвітлення ролі політичної думки у гуманістичному світосприйнятті людини, у самоусвідомленні поступу нашого народу на вселюдському цивілізаційному шляху до свободи й до визнання людської гідності як найвищої цінності, у самотвердженні українських інтелектуалів як носіїв прогресивних європейських уявлень про права людини, в тому числі, на унікальність, неповторність, на духовну автономію.

Список використаних джерел

1. Драгоманов М. Віра і громадські справи. – Львів: Друк і наклад партійної друкарні Українських соціалістів-революціонерів, 1995. – 270с.
2. Кравчук А. Соціальне вчення та діяльність митрополита Андрея Шептицького під час Німецької окупації / А.Кравчук // Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали. 1941–1944. – Київ, 2003. – 420с.
3. Липинський В. Націоналізм, патріотизм і шовінізм / В.Липинський // Сучасність. – 1992. – №6.
4. Пелікан Я. Ісповідник віри між Сходом і Заходом. Портрет українського кардинала Йосифа Сліпого / Я.Пелікан. – Київ, 1994. – 322с.
5. Рудницька М. Невидимі стигмати / Мілена Рудницька. – Рим-Мюнхен-Філадельфія, 1971. – 340с.
6. Сліпий Й. Послання з нагоди відновлення Української держави в червні 1941 р.(1981 р.) / Й.Сліпий // Твори Кир Йосифа верховного архієпископа і кардинала. – Рим, 1985. – Т. XIV. – 220с.
7. Сліпий Й. Промова до отців Василіан (1963 р.) / Й.Сліпий // Твори Кир Йосифа верховного архієпископа і кардинала. – Рим, 1980. – Т. IX. – 123с.
8. Хомишин Г. Єпископ Станіславівський. Українська проблема / Г.Хомишин. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2011. – 230с.
9. Шелухін С. Україна – назва нашої землі з найдавніших часів: [Репричне видання 1936 р.]. – Прага-Дрогобич: Бескид, 1992.
10. Шептицький А. Пастирське послання до духовенства: О кестії соціальній (1902–1904 рр.) / А.Шептицький // Шептицький А. Пастирські послання 1899–1914 рр.: в 3 т. – Львів: Артоз, 2007. – Т.1. – 412с.

References

1. Dragomanov M. Vira i gromads'ki spravy'. – L'viv: Druk i naklad partijnoyi drukarni Ukrayins'ky'x socialistiv-revolucioneriv, 1995. – 270s.
2. Kravchuk A. Social'ne vchennya ta diyal'nist' my'tropol'ya Andrey'a Shepty'cz'kogo pid chas Nimecz'koyi okupaciyi / A.Kravchuk // My'tropol'y't Andrej Shepty'cz'ky'j. Dokumenty' i materialy'. 1941–1944. – Ky'yiv, 2003. – 420s.
3. Ly'py'ns'ky'j V. Nacionalizm, patrioty'zm i shovinizm / V.Ly'py'ns'ky'j // Suchasnist'. – 1992. – №6.
4. Pelikan Ya. Ispovidny'k viry' mizh Sxodom i Zaxodom. Portret ukrayins'kogo kardy'nala Josy'fa Slipogo / Ya.Pelikan. – Ky'yiv, 1994. – 322s.
5. Rudny'cz'ka M. Nevy'dy'mi sty'gmaty' / Milena Rudny'cz'ka. – Ry'm–Myunxen–Filyadel'fiya, 1971. – 340s.
6. Slipy'j J. Poslannya z nagody' vidnovlennya Ukrayins'koyi derzhavy' v chervni 1941 r.(1981 r.) / J.Slipy'j // Tvory' Ky'r Josy'fa verhovnoho arxyep'y'skopa i kardy'nala. – Ry'm, 1985. – Т. XIV. – 220s.
7. Slipy'j J. Promova do otciv Vasy'lian (1963 r.) / J.Slipy'j // Tvory' Ky'r Josy'fa verhovnoho arxyep'y'skopa i kardy'nala. – Ry'm, 1980. – Т. IX. – 123s.
8. Homy'shy'n G. Yep'y'skop Stanislaviv's'ky'j. Ukrayins'ka problema / G.Homy'shy'n. – Ivano–Frankiv's'k: Nova zorya, 2011. – 230s.
9. Sheluxin S. Ukrayina – nazva nashoyi zemli z najdavnishy'x chasiv: [Repry'ne vy'dannya 1936 r.]. – Praga–Drogoby'ch: Besky'd, 1992.
10. Shepty'cz'ky'j A. Pasty'rs'ke poslannya do duxovenstva: O kestiyi social'nij (1902–1904 rr.) / A.Shepty'cz'ky'j // Shepty'cz'ky'j A. Pasty'rs'ki poslannya 1899–1914 rr.: v 3 t. – L'viv: Artoz, 2007. – Т.1. – 412с.

T.1. – 412s.

Paranyk P.R., competitor of the Department of Theory and History of Political Science, National University of Lviv Ivan Franko (Ukraine, Lviv), paranyak@gmail.com

Problems of political tolerance in the ideas of thinkers Ukrainian XIX–XX centuries

In the aggravation of social, political and religious conflicts in modern society research topics tolerance becomes expressive urgency. The processes of globalization and integration that characterize our present, increasing the likelihood of causing a collision of different peoples and cultures. The scientific literature tolerance regarded primarily as equality of respect and recognition, rejection of domination and violence, recognition of multidimensionality and diversity of human culture, behavior, rejection of the construction of this diversity to uniformity or benefits of any one perspective. Despite the fact that the theme of tolerance has long been a subject of scientific reflections and despite significant scientific value works V.Hanstantynova, V.Lohvynchuk, I.Kushnirenko, A.Katrenko, A.Karmazin, J.Lavrov, Y.Shapovalov and other historiographical analysis of the problem demonstrates the lack of a holistic study of the article deals with the peculiarities of Ukrainian liberal political thought of the late XIX – early XX century. The accent is made on the hypothesis that tolerance was a response to the practical needs of the harmonization of public relations at the stage of crystallization Ukrainian national idea.

Keywords: social and political thought, tolerance, moral values, freedom.

Параняк П.Р., соискатель кафедры теории и истории политической науки, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), paranyak@gmail.com

Проблеми політичної толерантності в ідеях українських мислителів XIX–XX вв.

На фоне обострення соціальних, політичних і релігійних протиріччів в сучасному суспільстві дослідження теми толерантності набуває особливої актуальності. Процеси глобалізації та інтеграції, характеризуючі наше сучасне, приводять до росту ймовірності зіткнення різних народів і культур. В науковій літературі толерантність розглядається, переважно, як уваження та визнання рівності, відмова від домінування та насильства, визнання багатоманітності та різноманітності людської культури, норм поведінки, відмова від свідення цього різноманіття до єдиного образу чи переважності якоїсь однієї точки зору. Незважаючи на те, що тема толерантності давно стала предметом наукових рефлексій і, незважаючи на велику наукову цінність робіт В.Ханстантинова, В.Логвинчука, І.Кушніренка, А.Катренка, А.Кармазіної, Ю.Лаврова, Ю.Шаповала та інших, історіографічний аналіз даної проблематики свідчить про відсутність її цілісного вивчення. В статті розглядаються особливості розвитку української ліберальної суспільно-політичної думки кінця XIX – початку XX в. Зроблено акцент на гіпотезі, що толерантність була реакцією на практичні потреби гармонізації суспільних відносин на етапі кристалізації української національної ідеї.

Ключові слова: суспільно-політична думка, толерантність, моральні цінності, свобода.

* * *

УДК 00 8(477)

Хижняк І.А.,

доктор історичних наук, професор; доктор політичних наук, професор політології, академік Української Академії політичних наук, головний науковий співробітник, Інститут всесвітньої історії НАН України (Україна, Київ), Mylko_v@ukr.net

ДРУГИЙ ЕТАП “ДЕРЖАВИ ВСУПЕРЕЧ” [1]: УРОКИ ЄВРОМАЙДАНУ VS РЕАЛІЙ ОБ’ЄКТИВНИХ ІСТОРИЧНИХ ОБСТАВИН

Розглядаються специфічні риси другого етапу феномена “держави всупереч” та його наслідкового чинника Євромайдану, а також їх обопільний вплив на перебіг історичних подій в Україні після відлучення від президентства адміністрації Януковича.

Ключові слова: імперативи, “держава всупереч”, національна ідентичність, єдність українського соціуму, громадянське суспільство, легітимність і довіра, етика нового типу, транспартична корупція, зміна еліт, порядок денний Майдану.

Для побудови держави найголовнішою є не сила зброї, а сила слова вчителя.

Отто фон Бісмарк

Категорична відмова тепер вже екс-президента В.Януковича від укладання Угоди про асоціацію з ЄС 29 листопада 2013 р. виявилася сама по собі як подія настільки тектонічною і, як вже очевидно, навіть без перебільшення історичною, що стала для всього українського соціуму не просто приголомшуючим сюрпризом. Реальним же наслідком такого вибору суверена всієї владної конструкції, що перебував при владі протягом своєї неповної президентської каденції, став фактичний кінець його безславного феодально-самодержавного царату.

“Першою ластівкою” змін всієї політичної архітектури в Україні стала теза про те, що *влада виборюється насамперед легітимністю довіри народу, а не тільки виборами*. Це і виявилось інноваційним виміром саме формату зрака листопада–грудня 2013 р. об’єктивного процесу створення *національної держави нового типу*, що повинна була мати вже інші форми політичної організації і риси самостійності. І вирішальним кроком на шляху до пошуку *нової якості державності* стало буквально вибухове невдоволення представників середнього класу і, насамперед, студентської молоді несподіваною зміною зовнішньополітичного курсу від Євроінтеграції до т.зв. Митного союзу. Стало зрозумілим, що подібні зміни шляхом клацання пальцем однієї руки є не тільки неприйнятними, а і просто викликають масову відразу, нагадуючи період горезвісних часів воєнного комунізму, коли рішення новоявлених мужів від “влади Рад” мали стати чи не істиною в останній інстанції. Мабуть вираз: “Течёт вода Кубань–реки, куда велят большевики” надто добре закарбувався в пам’яті народу.

Масове неприйняття “нового курсу” правлячої еліти, очолюваної В.Януковичем, буквально за лічені години перетворилось у непередбачувану для останньої реалію, одержавши і відповідну назву, що межувала з громадянським викликом – “*Єврореволюція на Майдані*”. І характерним стало те, що вже на наступний день 30 листопада 2013 р. знане на весь світ, після Помаранчевої революції, місце – **Майдан Незалежності** – виявилось буквально переповненим від небаченої кількості студентів, яка аж палала від праведного обурення. Трансформаційна складова протесту проти відвертої самоправності провладного царату почала одержувати все нові і нові імпульси. “Новий вектор” політичної сваволі діючого на той час самодержця з Печерських пагорбів зачепив у молоді найболючіше – почуття їх внутрішнього настрою на кардинальні зміни і бажання їх відстоювати за будь-яку ціну. І сталось те, що після звірячої розправи над студентами в ніч з 30 листопада на 1 грудня, новий **Майдан** виявився ареною появи незвіданих до цього *імперативів* вже принципово іншого типу. Тому зараз необхідно зрозуміти закономірність виникнення і подальшого надходження їх на *порядок денний* тепер вже **Євромайдану**, який на перший погляд міг здатися певним чином спонтанним і навіть дещо хаотичним. Хоча при всій цій зовнішній нібито остаточній невизначеності внутрішня логіка *імперативів Євромайдану* базувалась на об’єктивних потребах історико-політичного розвитку всієї країни. Розглянемо структуру викликів (у нашій студії визначених як *імперативи*), яка вимагала нагальної реакції насамперед з боку влади.

Імператив №1. Єврореволюція на **Майдані** є також і революція людської гідності. **Майдан** у Києві – це **Майдан** нового покоління українців першої декади XXI ст. і стоїть він за Європейські цінності.

Як відомо, формат громадянського суспільства, перш за все, передбачає принцип ідейного плюралізму, реальних прав всіх суб’єктів, що виходять з різних теорій, і які мають відображення в практиці життя суспільства. Більш того, саме ці суб’єкти налаштовані ще і обстоювати їх. А що ж потрапляло у візю молоді в реальному житті? Запрограмована “зверху” розлога розмова на задалегідь задану тему, що була цілкомитово постановочною і ніяким чином не передбачала кардинального вирішення базової проблеми – курс на розвиток країни, на реальні реформи європейського гатунку на принципах дійсної, а не гаслової демократії. Вимоги ж від влади, що межували з прямими погрозами до всього суспільства, були категоричними – всім незалежно слідувати букві закону, а самим (це вже не про людське око) виходити виключно зі своїх особистих інтересів і головне – задоволення своїх потреб, що постійно зростали. Тобто вам, хлопці, виключно закон, а що до нас, то ми вже обійдемося якимось чином ніби “по безспределу”.

Саме таким і виявився чинник “**держави всупереч**”, але вже в дещо інших умовах, на **другому етапі свого становлення і розвитку**, коли раптом визначальним фактором побудови нового українського суспільства для останньої, став новий сегмент історичної реальності – тепер вже **Євромайдан**. А сам факт переходу до вже більш високої фази розвитку української нації, тобто політичної нації почав трансформуватись у розширене розуміння і конотації цього поняття і введення в нього якісно нових підходів з огляду на кодекс цінностей, породжених самим **Євромайданом**. **Євромайдан** – це суб’єктизований вираз волі народу, який є сувереном і тільки **доручає** владі свої повноваження. Крім того, **Євромайдан** – це суб’єкт політичної волі українського суспільства і він же незрівнянно зріліший від політиків, що на той момент уособлювали владу. **Євромайдан** почав вчитись керувати політиками поряд з помітним породженням у суспільстві запиту на пряме народо-владдя. Більш того, досить виразно стала спостерігатись тенденція у помітному розчаруванні діяльністю самих політиків при одночасному зростанні і без того високого рівня присутності протестних настроїв у соціумі. На Євромайдані головними стали не обличчя політиків, а ідея. Визначився чіткий водорозділ між народом і владою. 2013 р. став роком поступального усвідомлення політичного формування нової нації в Україні.

Імператив №2. **Євромайдан** – чинник реформування вже віджившої системи, це конфлікт суспільства, а не опозиції з владою. Проблема перетворення сукупності громадян держави України у саморегульований, саморозвиваючий суспільний організм – це стратегічне завдання, пов’язане із здатністю потенції всієї нації до прогресу і самооновлення. Здійснення цього є можливим лише за умови формування відповідної бази, що має виступати у вигляді об’єднання всього українського соціуму у певну історичну спільноту, яка включає в себе різні соціальні і етнічні групи. Враховуючи те, що не тільки за попередні, а і особливо за останні 4 роки за президентства В.Януковича, феномен активної

здіяності у свій арсенал владою трансформаційного сегменту “**держави всупереч**” (правда з поправкою виключно на свою користь), в результаті реально призвели лише до неприродного і у певному розумінні силового деформування етнічної ідентичності в Україні. Перспектива ж відродження ідентифікаційної самобутності в країні, головним чином, очевидно закладена в повномасштабній задіяності в цьому процесі не тільки політичних, а і громадянських інститутів. Тому ключовим завданням тих, хто стояв на **Євромайдані** стало прагнення, насамперед, забезпечити і зміцнити цілісність і єдність українського соціуму поряд зі збереженням непорушності і самобутності як національної ідентичності всього суспільства, так і окремих спільнот.

Імператив №3. На **Євромайдані** почала формуватись нова соціальність, що була побудована на засадах етики нового типу. Ця етика стала носієм пріоритетності таких ціннісних настанов як солідарність, взаємопідтримка і відверта повага до особи, в основі яких були закладені дійсні підвалини людської духовності та гуманізму (аура подібних відчуттів охоплювала кожного, хто мав змогу перебувати на **Євромайдані** в той час, хто спілкувався з представниками різних регіонів України, найближчого зарубіжжя, іноземними гостями). Передові позиції такої інноваційної соціальності почали забезпечуватись, насамперед, мережевою організацією. Остання певно посіла здебільшого переважні позиції по відношенню до традиційних моделей суспільної комунікації. Вона виявилась найбільш продуктивною у практиці виявлення пріоритетних, соціально активних та адекватно мислячих персоналій, а також новостворених інституцій в просторі комунікативних медіа.

Незвичайним, з точки зору попередньої соціальної і політичної практики незалежної України, стало досить нетипове поєднання романтизму з прагматизмом. Ще більш вражаючим виявилось ще і те, що саме на **Євромайдані** навіть мрія постала на стежу пошукача бажаного шляху до прагматизму. До інновацій **Євромайдану** слід також віднести несподівану появу союзу цінностей та солідарності. І дійсно, саме він став справжнім місцем, де почалося перезавантаження спрямувань дійсного обслуговування соціальних замовлень суспільства. І це виступило разючої протизагою показовим “підтанцюванням” свавільним, автократичним рішенням “сімейної влади” клану Януковича, сценою для яких стали саме сфера політики та рейдерські і навіть силові захоплення найбільш успішного чужого бізнесу. Одночасно почало спостерігатись об’єднання інтересів кіл ділового підприємництва та громадянського сектору, а громадянське суспільство заходило дедалі гучніше заявляти про себе як про самостійний суб’єкт політики.

Адже загальновідомою для всіх є істина відносно того, що саме середній клас становить ключову основу громадянського суспільства у всіх найбільш розвинених державах світу. І ця потужна горизонтальна, критична, гнучка, соціально відповідальна верства населення України (свої потенції у створенні дієвої політичної нації у нашій країні показала на **Євромайдані** саме вона) і досі не має афілійованих репрезентантів з ефективною політичною програмою у Верховній Раді. Більш того, парадоксально, але у цього авангарду громадянсь-

кого суспільства і досі практично відсутнє **власне медійне представництво**.

А відносно ціннісних пріоритетів, то базову основу цієї креативної соціальної верстви складають насамперед легітимність і довіра. А якщо це екстраполювати на духовно–ціннісні орієнтації **Євромайдану** (автор навмисно не зупиняється на пропагандистському бруді певних політичних кіл), то сучасна легітимність, до якої так прагне теперішній український соціум, саме там і стала означати довіру **Євромайдану**, довіру народу. Отже, наразі легітимність і довіра стали набирати чинність як поняття невід’ємно тотожні. На **Євромайдані** трапилось також і те, що до нього, здавалось, було раніше неможливим (принаймні в Україні) – він поставив питання про реальне підняття моральної планки до сфери політики.

Етика нового типу, що наразі стала тільки формуватись на **Євромайдані** нової соціальності, починає поступово знаходити предметне відображення у соціальній практиці створення нової фази формування політичної нації в Україні. На жаль механізм інерції зі “знаком мінус” трансформаційного сегменту “**держави всупереч**” і досі має досить помітний негативний ресурс. А разюча невідповідність між як негативними, так і позитивними його складовими поки залишається певно не на користь останніх.

Функції і значення імперативу №3 в майбутньому очевидно будуть актуалізуватись або нівелюватись відповідно до наявної сукупності історичних обставин.

Імператив №4. Політичні еліти обов’язково мають уникати конструкцій, які роз’єднують суспільство, роблять його дезінтегрованою, апатичною етнічною спільністю. Одне із важливих досягнень **Євромайдану** може атрибуватись як – запит на нових людей у політиці, але не просто виконавців, а на тих, хто, головним чином, принципово виступає за зміну правил гри та систему влади. Адже однією з найбільш вражаючих рис феномена “**держави всупереч**”, протягом практично двадцяти трьох років існування Незалежності в Україні, було буквально безроздільне правління латентної системи транспартійної корупції. Характерними рисами її були постійні сварки, взаємні образи і промовисті викриття особливо під час виборчих кампаній та чисельних ток-шоу і навіть “породисте”, смачне, ритуальне і майже “смертельне” мордобиття у Верховній Раді, правда обов’язково перед телекамерами у режимі “3D”. Це, так би мовити, про людське око. А справжня їх латентність була з дбайливою пильністю прикрита залізобетонною бізнес–зацікавленістю тих, хто делегував “слуг народу” виконувати їх визначальні інтереси. І все це покоїлось на непохитному фундаменті матеріальних благ і їх головного чинника – грошей.

На етапі здійснення певних перетворень, що відбуваються завдяки **Євромайдану**, очевидно стає тенденція відновлення парламентської республіки, спроби чіткого розмежування повноважень між гілками влади, намагання створити стабільно і результативно працюючий уряд, який поки (принаймні до президентських і парламентських виборів в 2014 р.) все ще не користується відповідною законодавчою підтримкою у Верховній Раді. Подібні зусилля стосуються також і створення нової незалежної судової влади, дієвої структури боротьби з корупцією, налагодження консенсусу

політичного класу з новим громадсько-державним обличчям і суспільства відносно стратегічно важливих для країни перспектив. Вказане в цілому і відтворює базові пріоритети в зміні системи влади, які відповідно і являють собою ключові вимоги **Євромайдану**.

В межах *імперативу Євромайдану №4* особливе місце відводиться також *зміні еліт*. Проте з важливою поправкою, що *подібна зміна* ніяким чином не означає зміну його *порядку денного*. А в ньому, як вже вказувалося, головним є зміна *правил гри*, тобто створення справжнього політичного класу в Україні на протиположну тому, що протягом попередніх років виступав в якості головного деструктивного механізму і служив базовою опорою категорії **“держави всупереч”**. А це виглядає як пріоритетне завдання кардинальної зміни характеру нового політичного класу, основу якого має складати адміністративна реформа і, насамперед, зміна тієї його генерації, яка віддавала перевагу власним зацікавленостям за рахунок інтересів держави.

А *порядок денний* на **Євромайдані** і дійсно почав формувати середній клас. Зараз в тимчасовому уряді з'явилися деякі симпатичні, з точки зору сучасних запитів, обличчя, але поки *не відбулась* ключова *зміна характеру політичної влади*. Існує два суспільних договори: *мейнстрім Заходу і Сходу* і обидва прагнуть зміни *системи і нових правил гри*, правда кожен по-своєму. І тому кінце необхідно знайти подібну гнучку тактику пошуку бази консенсусу для реалізації висунутої мети.

Імператив №5. Ще одним беззаперечним здобутком **Євромайдану** стала реалізація твердження, яке досить часто доводилось чути серед його учасників: “Часто помилялись у дрібницях – значить програвати у головному”. Цей принцип передбачав *зміни у морально-духовному відношенні* до положень, на які чомусь навіть і після здобуття Незалежності, почали дивитись як *“дріб'язкові непотрібності”*. Мова йшла про спрощення у тлумаченнях про т.зв. об'єднавчий національний міф, закладений ще М.Грушевським. *“Дріб'язок”* же безпосередньо стосувався досить реальних складностей набору історичних контекстів, за яких відбувалося становлення української національної свідомості. В цю ж категорію *“дріб'язків”* (чомусь також в цей же період) були віднесені і тенденції формування *парадигми відносно національних ідентичностей*. Проте саме дійсно *головним* у контексті сучасного розвитку подій слід вважати *нову історичну спільність* або іншими словами *ідентичність* громадян країни, яка саме зараз і почала формуватись в межах *нової фази становлення* політичної нації в Україні.

Після колапсу негативного набору вимірів категорії **“держави всупереч”** особливо навздогін ганебної втечі з країни 21 лютого 2014 р. Януковича і його оточення, саме наявність **Євромайдану** як її *прямого наслідку*, а тому вже і *конкретної історичної реальності*, нарешті поставила питання про перехід інтерпретації сукупності українських громадян у площину не абстрактних теоретизувань, а у дилему реалізації дійсності. Саме в *новій історичній реальності* нагальною стала необхідність розглядати цю *спільність* громадян України як *саморегульований суспільний організм* зданий до *прогресу, самоорганізації і самооновлення*. Виходячи з того, що протягом домінування попередніх 23 років Незалежності трансформаційного сегменту **“держави**

всупереч”, відбувалось штучне силове деформування етнічних ідентичностей в Україні, то тепер перспектива відновлення ідентифікаційної самобутності громадян цілком залежить від ряду факторів – повноцінної участі в усьому процесі політичних і соціальних інституцій всередині країни, збереження цілісності всієї держави та єдності суспільства загалом з паралельним беззаперечним дотриманням самобутності окремих спільнот.

Реальним підтвердженням вказаних положень послужила наявність цілої низки вже відомих загалу конкретних фактів, які можна вважати чи не найкращим прикладом не тільки різноформатного діалогу, а, головне, дійсної *демократичної легітимності*, що мала місце саме на **Євромайдані**.

У своїй високопарній, сповненій самовідданого пафосу і впевненості у власній політичній непогрішимості, що нагадувала гру у легітимність, промові, присвяченій офіційному “приєднанні” (читай прямо анексії) Криму, президент РФ В.Путін визначив, що ніби Крим “буде завжди російським, українським, татарським, але ніколи – бандерівським”. Це трапилось 18 березня 2014 р. У цій же промові, він, крім усього іншого, ще й акцентовано журився також і з приводу наявності в Україні не тільки русофобів, фашистів, але і антисемітів. З приводу останнього хотілося б зупинитися окремо. І, насамперед тому, що це стало активним жупелом буквально геббелівської пропаганди путінських медіа, яка передувала факту аншлюсу Криму “зеленими чоловічками” без розпізнавальних знаків. Справа в тому, що ніби передбачаючи вправи російського очільника у змалюванні “жахів” української дійсності, голова Асоціації єврейських організацій та общин України Й.Зісельс ще за півтора тижні до цього у своєму виступі по каналі ТБВ відверто дав оцінку характеру подій, що відбувались на **Євромайдані**: “Я не відчував себе євреєм на Майдані... Майдан прискорив будівництво української політичної нації, дуже прискорив. Ми не відчували себе окремими етносами... Ми відчували себе єдиним українським народом..., який стояв на Майдані, на барикадах”. До цього ще слід додати, що **Євромайдан** став ареалом появи ще однієї зі своїх *найвагоміших рис: солідарності і порозуміння* між українцями і поляками, українцями і татарами, українцями та вірменами, тощо (до речі першою скорбною жертвою на Євромайдані серед героїв “Небесної сотні” став юнак-вірменин, який мріяв про кар'єру актора, а став захисником прав народу України і віддав своє життя за встановлення нової української політичної нації). На цьому фоні, правда, досить дивним чином виглядає сам факт підтримки сучасною політичною владою Вірменії, тільки з її відомих причин, російського бліцкригу анексії Криму.

Достоїнством **Євромайдану** також стала і його спроможність саме своїм *порядком денним* виявити найбільш болючі точки аналізованого нами явища **“держави всупереч”**. А це крилось у невмінні і просто нездатності попереднього політичного класу України мислити (по великому геополітичному рахунку) у складному філософському і соціальному форматі, тобто вийти за рамки “місцевого постмодернізму” і запропонувати інше, по суті, нове світосприйняття у відповідь на назрілі об'єктивні вимоги **Євромайдану**. До цього у підсумку ще додамо, що студія певних рис

актуалізованого нами феномена “держави всупереч” також фіксувалась і відомим українським дослідником Ф.М. Рудичем: “І сьогодні в Україні всі зрозуміли, що після розвалу СРСР і здобуття незалежності у нас так і не склався новий порядок, який забезпечував би виживання” [2, с. 305].

Тож, **Євромайдан** виявився об’єктивно зумовленим, але вже надто незвичним утворенням не тільки для України, а поки що і достатньо незбагненим для сучасного світосприйняття, навіть на Заході. Кодекс сповіданих ним цінностей: повага до людської гідності, моральна чистота і демократична легітимність, суб’єктивований вираз волі народу, персоніфікація таких людських добродійників як відкритість, порядність і незаангажованість, етика відкритості у політиці, тотожність легітимності і довіри – це стало дорогоцінним, але таким крихким надбанням української революції на **Євромайдані**. І тільки дбайливо зберігши, цей надзвичайно дорого здобутий скарб, можна здійснити благородну мету утвердження *єдиної держави в Україні*.

P.S.

Автор певно обізнаний у специфіці полівекторності політичних уподобань учасників **Євромайдану**. Проте свідомо здає собі справу з цього і не зупиняється на їх різноманітні і бере до уваги, головним чином, той факт, що представники певних політичних сил все ж мали далеко не однакові погляди на ті ж самі події і факти, сповідували різні підходи до вирішення нагальних проблем. Головною своєю метою, презентуючи цю наукову студію, автор бачить у спробі подачі аналітики і синтезу матеріалів, спроможних дати уявлення про *ключовий посил*, що дає власне **Євромайдан** – опанувати нову політичну культуру та при цьому почати нести історичну, правову і моральну відповідальність за стан справ у *новій державі Україна*.

Список використаних джерел

1. Суттєві характеристики першого етапу існування категорії “держави всупереч”, як суто українського перехідного типу держави, актуалізованого і введеного в науковий обіг автором цієї статті, подані у публікаціях: Хижняк І. Держава всупереч: імперативи забезпечення державного суверенітету України доби Незалежності // Сучасна українська політика. – Спецвипуск: Політична наука в Україні: стан і перспективи розвитку. – К.: Вид-во “Центр соціальних комунікацій”, 2013. – С. 332–343; Хижняк І.А. Держава всупереч: імперативи забезпечення її суверенітету – двадцять років потому Української Незалежності // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип. 78 (№11). – С. 357–360.

2. Рудич Ф. Політична нація України: передумови утвердження єдиної держави // Сучасна українська політика. – К.: Вид-во “Центр соціальних комунікацій”, 2013. – Вип. 23. – С. 299–310.

References

1. Suttjevi harakterystyky perшого etapu isnuvannja kategorii “derzhavy vsuperech”, jak suto ukrai’ns’kogo perehidnogo typu derzhavy, aktualizovanogo i vvedenogo v naukovyj obig avtorom cijei statii, podani u publikacijah: Hyzhnjak I. Derzhava vsuperech: imperatyvy zabezpechennja derzhavnogo suverenitetu Ukrai’ny doby Nezalezhnosti // Suchasna ukrai’ns’ka polityka. – Specvypusk: Politychna nauka v Ukrai’ni: stan i perspektyvy rozvytku. – K.: Vyd-vo “Centr social’nyh komunikacij”, 2013. – S.332–343; Hyzhnjak I.A. Derzhava vsuperech: imperatyvy zabezpechennja i’i suverenitetu – dvadcat’ rokiv potom Ukrai’ns’koi Nezalezhnosti // Gileja: naukovyj visnyk. Zbirnyk naukovyh prac’ / Gol. red. V.M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2013. – Vyp.78 (№11). – S.357–360.

2. Rudych F. Politychna nacija Ukrai’ny: peredumovy utverdzhennja jedynoi’ derzhavy // Suchasna ukrai’ns’ka polityka. – K.: Vyd-vo “Centr social’nyh komunikacij”, 2013. – S.299–310.

Khyzhniak I.A., Doctor Habil (world history, international relations), professor; Doctor Habil (political science), professor, academician of Ukrainian Academy of Political Science, chief scientific researcher, The Institute of the World History of the National Ukrainian Academy of Sciences (Ukraine, Kiev), Mylko_v@ukr.net

The Second Stage of “State Defiance” in Ukraine [1]: The EuroMaidan’s Lessons vs Realities of Objective Historical Circumstances

The article presents an innovative fusion of the approach to specific features of “State Defiance” second stage and as of its consequence factor the EuroMaidan’s phenomenon as well as their mutual impact on the main historic events and fundamental problems in Ukraine after president Yanukovich’s ousting.

Keywords: imperatives, “state defiance” in Ukraine, national identity, the union of the Ukrainian society, a civil society, legitimacy and trust, ethics of the new type, transparency corruption, changes of elites, a Maidan’s agenda.

Хижняк І.А., доктор исторических наук, профессор; доктор политических наук, профессор политологии, академик Украинской Академии политических наук, главный научный сотрудник, Институт всемирной истории НАН Украины (Украина, Киев), Mylko_v@ukr.net

Второй этап “государства вопреки” [1]: уроки Евромайдана vs реалити объективных исторических обстоятельств

Рассматриваются специфические черты второго этапа феномена “государства вопреки” и как фактора его последствия Евромайдана, а также из обоюдного воздействия на развитие исторических событий в Украине после отлучения от президентства администрации Януковича.

Ключевые слова: императивы, “государство вопреки”, национальная идентичность, единство украинского социума, гражданское общество, легитимность и доверие, этика нового типа, транспартиная коррупция, смена элит, повестка дня Майдана.

* * *

УДК 327(477)+292.5

Шинкаренко В.І.,
помічник ректора, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), t_shincar@mail.ru

АСОЦІАЦІЯ ДЕРЖАВ ПІВДЕННО–СХІДНОЇ АЗІЇ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Аналізуються геополітичні й економічні підстави налагодження партнерських відносин між Україною та АСЕАН; окремої уваги надано з’ясуванню впливу цих взаємин на модернізаційні перспективи України. Застосування проблемно-хронологічного підходу й структурно-функціонального аналізу дало можливість дійти висновку про те, що Україна через двосторонній політичний діалог з учасниками Асоціації та існуючий механізм міжнародних організацій може брати дієву участь у вирішенні проблем забезпечення миру й безпеки в регіоні Південно–Східної Азії й, таким чином, зробити вагомий внесок до справи глобальної безпеки. Україні також є що запропонувати своїм партнерам в АСЕАН завдяки власному географічному положенню між Центральною Європою та Азією, господарському потенціалу й ресурсним позиціям. Це передусім транспортна галузь – довгострокові й стабільні перевезення територією України вантажів з АТР, реалізація сучасних проектів з розвідки та розробки родовищ, прокладки газо- та нафтопроводів.

Ключові слова: безпека, зовнішня політика, інтеграція, політичне партнерство.

Україна як європейська держава, що нині стала на шлях інституціоналізації своїх взаємин із Європейським Союзом, не може стояти осторонь поглиблення транс-регіонального діалогу в рамках АСЕМ (ASEM – Asia–Europe Meeting, неформальний форум, який у березні 1996 р. на саміті в Бангкоку об’єднав учасників Євро-союзу й провідні держави Азійсько–Тихоокеанського регіону, у т.ч. всіх членів АСЕАН; нині включає 46 держав, Єврокомісію й Секретаріат АСЕАН) та Європа – АТР у ширшому контексті. Після приєднання Росії до АСЕМ у 2010 р. Україна не повинна внаслідок своїх об’єктивних стратегічних (євроінтеграційних) чи кон’юнктурних (опір експансіонізму Росії в будь-яких формах) інтересів уникати залучення до процесів, що